

Інформаційна функція корпоративних фінансів: її розуміння у світлі сучасного бачення сутності інформації

У статті обґрунтовується інформаційна функція корпоративних фінансів та розглядається її сутність, базуючись на атрибутивній концепції інформації.

Ключові слова: корпоративні фінанси, фінансовий менеджмент, функції корпоративних фінансів, корпоративне управління, інформація, фінанси.

В статье обосновывается информационная функция корпоративных финансов и рассматривается ее суть на основе атрибутивной концепции информации.

Ключевые слова: корпоративные финансы, финансовый менеджмент, функции корпоративных финансов, корпоративное управление, информация, финансы.

The article is devoted to the role of information in the corporate finance and argues the corporate finance information function on the information attributive concept ground.

Keywords: corporate finance, financial management, corporate governance, information, finance.

Постановка проблеми. Стрімке зростання обсягів інформаційного обміну, посилення ролі інформації у виробництві продукції та послуг, їхньому розподілі, обміні та споживанні є характерними рисами сучасної епохи. Такі процеси, розпочавшись у третій чверті ХХ сторіччя, і сьогодні продовжують набирати оберти. Наприклад, за оцінками компанії International Data Corporation (IDC) – лідера у сфері досліджень тенденцій ринку інформаційних технологій, обсяги інформації, які 2012 року в цілому у світі досягли 1,8 трлн. гігабайтів, протягом наступних восьми років (2012–2020) подвоюватимуться кожні два роки. За цей же період частка корисної для аналізу інформації зростає в 1,3 раза – з 25 до 33%, а збільшення інвестицій в інформаційну галузь супроводжуватиметься падінням вартості одного гігабайта інформації вдесьятеро – з \$2 до \$0,2 [29]. На думку професора з економіки Кембриджського університету – Денніса С. Робертсона (Dennis Robertson, 1890–1963), за обсягами оброблюваної інформації наша цивілізація перебуває зараз на четвертому рівні розвитку, характерним для якого є панування електронної обробки інформації, і обсяги оброблюваної інформації оцінюються в 1025 біт [17, с. 17–26.]¹. Крім того, визнаючи факт існування тісного зв'язку між розвитком інформаційного обміну та еволюцією суспільства, наука стверджує, що сучасний інформаційний бум є ознакою настання п'ятої інформаційної революції, результатом якої є формування інформаційного (постіндустріального) суспільства [6, с. 66].

Становлення інформаційного суспільства характеризується глобальною інформатизацією та принципово новими суспільно-економічними відносинами, в яких інформаційний обмін відіграє першочергову роль, а інформація стає ресурсом управління та розвитку². Існує думка, що глобалізаційні процеси сучасності по суті є результатом прояву властивостей та закономірностей функціонування саме інформаційного ресурсу у світогосподарських відносинах [20]. Інформація, набуваючи статусу важливого ресурсу, стає товаром. Її роль зростає у всіх сферах діяльності, вона відчутно впливає на формування вартості та ринкових цін інших товарів і послуг [19, с. 347; 11, с. 2–4; 12, с. 20–22]. На перший план виходять галузі, пов'язані з використанням інформації та послуги з передачі інформації. Звичною стала можливість майже миттєво отримувати інформацію і здійснювати комунікації між суб'єктами економічних відносин завдяки транскордонній інформаційній мережі Internet та підготовленості людей до роботи в ній. Корпорації, будучи ключовою ланкою таких процесів, сформували розгалужену систему фінансових відносин з іншими суб'єктами господарювання та стали важливою складовою сучасної ринкової економіки, а отже знаходяться у фарватері розвитку інформаційного суспільства.

Розвиток базисних відносин сучасного інформаційного суспільства супроводжується змінами в його політичній надбудові, що проявляється у розвитку інформаційної політики, інформаційного права та законодавства на національному та міжнародному рівнях. В Україні інформаційна політика проголошена складовою державної політики, і метою її визначено створення умов для формування в країні інформаційного суспільства [9, с. 3]. Змінюється і фінансова політика корпорацій, зокрема формується політика корпоративного управління, найважливішими аспектами якої є інформаційна прозорість діяльності корпорацій, удосконалення та

¹ Інформаційний обмін на нульовому рівні розвитку цивілізації дорівнював обсягу інформаційної ємності людського мозку (107 біт); 1-й рівень характеризувався пануванням усного спілкування, і обсяги оброблюваної інформації зросли до 109 біт; на 2-му – панувала письмова культура (1011 біт); на 3-му – книжкова культура (1017 біт).

² Автором терміну «інформаційне суспільство» є професор Токійського технологічного інституту Ю. Хаяши, що наприкінці 1960-х – початку 1970-х років за дорученням уряду Японії аналізував вплив комп'ютеризації на економіку. У США також досліджувалися ці процеси, і 1974 року побачила світ робота американського соціолога, професора Гарвардського університету Деніела Белла (Daniel Bell, 1919–2011) «Прихід постіндустріального суспільства» («The Coming of the Post-Industrial Society»). З часом відбулась конвергенція цих двох напрямків, і поняття інформаційне суспільство стало тотожним постіндустріальному суспільству.

стандартизація підходів до формування необхідної користувачам інформації про корпоративні фінанси.

Характерною рисою постіндустріального суспільства є прискорене сприйняття та осмислення людством нової інформації, накопичення знань та розширення людського світогляду. Як наслідок того відбувається переосмислення, здавалось б, вже звичних явищ через призму нових знань, залучених з інших галузей науки, зокрема з тих, що вивчають природу інформації та її роль у суспільстві. Саме в такій площині лежить прагнення авторів даної роботи по-новому осягнути соціально-економічне призначення корпоративних фінансів та дослідити їхню роль у сучасному суспільстві, базуючись на атрибутивній концепції інформації, згідно з якою інформація може розглядатися як властивість (атрибут) економічних відносин корпорацій. Такий підхід дозволяє виявити такі нові аспекти фінансових відносин цих суб'єктів ринкової економіки, що відповідають світорозумінню сучасної епохи та викликам економіки.

Актуальність дослідження даного питання обумовлена й тим, що серед чинників, які сприяли розгортанню та поглибленню наслідків фінансово-економічних криз останніх десятиріч, роль інформаційної складової, на нашу думку, є вагомою. Має місце поки що недостатнє усвідомлення людством інформаційного потенціалу фінансових відносин. Таке значною мірою є не тільки причиною втрачених можливостей ефективного господарювання та посилює ризики фінансового ринку й корпоративних фінансів, а й загрожує обернутися тривалими та економічно болісними для суспільства процесами виходу з теперішньої фінансово-економічної кризи.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Постановка питання про інформаційну функцію корпоративних фінансів здійснюється вперше. Огляд існуючих підходів до розгляду функцій корпоративних фінансів дає підставу стверджувати, що до сьогодні економічна наука – як зарубіжна, так і вітчизняна – під таким кутом зору фінансові відносини корпорацій поки не розглядала. Зокрема, сучасна західна наука про корпоративні фінанси зорієнтована на потреби ринку і носить підкреслено прагматичний характер, а тому не переймається розглядом глибинної сутності та функцій окремих категорій. Ніби пояснюючи цей факт, автори добре відомих у світі книг з корпоративних фінансів та фінансового менеджменту – професор університету штату Флорида Юджін Брігхем (Eugene F. Brigham) та Луїс Гапенскі (Louis C. Gapenski) пишуть, що важливість теорії є очевидною, але, як свідчить їхній досвід, зазвичай студенти не розуміють практичної цінності теорії і не бачать сенсу її вивчати. Саме тому глибинні теоретичні питання відходять на другий план [3, с. XIX, 1–2].

Незважаючи на відсутність прямого посилання на функції корпоративних фінансів, у роботах західних економістів присутні матеріали, що стосуються завдань та рис корпоративних фінансів, які певною мірою корелюють з поняттям «функції корпоративних фінансів». Наприклад, професор Лондонської бізнес-школи (London Business School) Річард Брейлі

(Richard A. Brealey) та лауреат Нобелівської премії (1975) Роберт Мертон (Robert C. Merton, 1944 р., він же Стів Майерс, «Stew», Steward Claw Mayers), розглядаючи роль корпоративних фінансів в економіці, виділяють такі дві характерні риси: перша пов'язана з інвестуванням у різні види активів; друга – з формуванням необхідних фінансових ресурсів для такого інвестування [2, с. 3–11]. Ці риси фактично є аналогами таких двох функцій корпоративних фінансів, як формування фінансових ресурсів корпорації та їх розподіл.

У російській та вітчизняній фінансовій науці питанням функцій корпоративних фінансів присвячено чимало досліджень, але інформаційна функція також поки не розглядалася. Наприклад, на думку професорів Санкт-Петербурзького університету економіки та фінансів – Леоніда Тарасевича, Петра Гребеннікова та Олександра Леуського, теорія корпоративних фінансів належить до найскладніших розділів сучасної економічної науки. Труднощі обумовлюються необхідністю постійного пошуку шляхів оптимального використання фінансових ресурсів компанії, що, у свою чергу, вимагає вирішення двох складних завдань: по-перше, порівняння різних за часом виникнення витрат та їх фінансових результатів; по-друге, облік невизначеності віддачі інвестицій. Не згадуючи поняття функцій корпоративних фінансів, вони, тим не менш, підкреслюють, що основним предметом дослідження теорії корпоративних фінансів є система вхідних та вихідних фінансових потоків, а основною метою фінансового менеджменту є забезпечення такого формування та використання фінансових ресурсів корпорації, при якому досягається максимальна цінність для власника компанії фінансових потоків, що йому надходять [23, с. 6–13]. Тобто, знову ж таки, йдеться про функції формування та використання фінансових ресурсів корпорацій.

Професор Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана (КНЕУ) – В.М. Суторміна у роботі «Фінанси зарубіжних корпорацій» (2004) виокремлює такі три функції корпоративних фінансів: (1) формування капіталу корпорацій, яке полягає у залученні капіталу з фінансового ринку; (2) розподіл та використання капіталу, тобто інвестування відповідно до бізнес-планів корпорації; (3) контроль за формуванням, розподілом і використанням капіталу [22, с. 12–19; 20–26].

Схожий підхід спостерігається в роботі «Теорія фінансів» (2010), що підготовлена групою науковців під загальною редакцією В.М. Федосова – професора Київського національного економічного університету та С.І. Юрія (1950–2012) – професора Тернопільського економічного університету. Ґрунтовно розглядаючи не корпоративні фінанси, а дуже близьку до них категорію фінансів підприємств, автори виокремлюють в останній такі три функції: (1) формування фінансових ресурсів; (2) розподіл і використання фінансових ресурсів підприємства для забезпечення операційної виробничої та інвестиційної діяльності, для виконання фінансових зобов'язань перед бюджетом, банками, господарюючим суб'єктами; (3) кон-

троль за формуванням і використанням фінансових ресурсів у процесі відтворення. Крім функцій, автори цієї ж роботи виділяють поняття «призначення фінансів підприємств», вкладаючи в нього наступне: «забезпечення безперервності процесу виробництва, розширення виробничих фондів (основних та обігових), активного впливу на зростання продуктивності праці, зниження собівартості продукції, збільшення накопичень і підвищення ефективності виробництва» господарюючих суб'єктів [24, с. 321–323].

Автор даної статті також належить до фінансової наукової школи Київського національного економічного університету, а тому добре знайомий з її фундаментальними положеннями та визнає їх. Разом із тим ця фінансова наукова школа постійно розвивається та стає вагомішою завдяки пошуку нових наукових підходів, що диктуються часом та змінами у світогляді. Саме до таких належить спроба автора даної статті ґрунтовно розглянути соціально-економічне призначення сучасних корпоративних фінансів через призму розуміння сутності інформації³. Такий підхід у сучасному інформаційному суспільстві є логічним, а тема – актуальною.

Метою статті є обґрунтування існування інформаційної функції корпоративних фінансів. Увага буде зосереджена саме на корпоративних фінансах, як таких, що відіграють провідну роль у сучасній ринковій економіці. Для досягнення цієї мети поставлено такі завдання: по-перше, дати короткий огляд сучасного бачення сутності інформації та детально зупинитись на атрибутивній концепції інформації; по-друге, спираючись на розуміння цієї концепції, обґрунтувати інформаційну функцію корпоративних фінансів та розкрити її сутність.

Виклад основного матеріалу. Незважаючи на те що слово «інформація» є звичним для кожного з нас, на сьогодні достеменно не відомо: походить воно від латинського іменника *informatio*, тобто «концепція», «ідея», чи від дієслова *informare* (інформувати), що означає «надавати форму думці», «дисциплінувати», «інструктувати», «навчати». Семантика його досить широка, і, зокрема, Оксфордський словник та Великий тлумачний словник сучасної української мови трактують інформацію як знання (данні про щось або когось) та комунікацію, інформаційний обмін [30; 5, с. 403]. Ширше тлумачення інформації дається в останньому виданні Радянського енциклопедичного словника. Згідно з ним до середини XX ст. інформація розумілася лише як відомості, що передаються людьми різними способами, і лише згодом її почали розглядати: по-перше, як загальнонаукове поняття, що обіймає обмін відомостями між людьми, людиною та автоматом, між автоматами; по-друге, обмін сигналами у тваринному та рослинному світі; по-третє, передачу ознак від клітини клітині та від одного організму іншому; по-четверте, як основне поняття кібернетики [21, с. 504]⁴. Філософський енциклопедичний словник подає інформацію, як: (1) відомості та повідомлення, що передаються людьми, зменшують або знімають невизначеність, пов'язані з управлінням; (2) сигнали в єдності синтаксичної, семантичної та прагматичної характеристик; (3) пере-

дача та відображення різноманіття у об'єктах і процесах (живої та неживої природи) [25, с. 217–218].

Наука констатує, що, незважаючи на спроби сформулювати сутність поняття «інформація», йому неможливо дати вичерпне визначення, оскільки, будучи фундаментальною філософською категорією, подібною до категорій «речовина» та «енергія», інформація належить до найважливіших у сутності світу і не може зводитись до жодної з визначених на сьогодні категорій. Аналогічними «невизначуваними» поняттями є «точка» та «пряма», які, широко використовуючись у математиці, самі поки не описані за допомогою більш елементарних понять [15].

Сучасна філософська думка, до якої належать не тільки напрацювання представників філософії як такої, а й фундаментальні, світоглядні розробки в інших галузях знань, демонструє широкий спектр підходів до розуміння поняття «інформація», результатом яких нерідко є діаметрально протилежні висновки. Зокрема, до середини 1920-х років у науці панувала комунікативна концепція, що трактувала інформацію як сферу спілкування [13, с. 318–320]. Відомо також семантична концепція, яка базується на гносеологічному підході, тобто розглядає інформацію як відомості про дійсність, що отримані на основі мислення людей та роботи засобів, наділених «інтелектуальними» можливостями [6, с. 59; 27, с. 334]. Все більше прихильників не тільки серед представників фундаментальної фізики, а й філософії набуває концепція, що представляє ідею існування у Всесвіті єдиного енергоінформаційного поля [13, с. 318–320]. І нарешті, у контексті основного питання філософії – «що первинне – ідея чи матерія», була сформульована атрибутивна концепція інформації, згідно якої інформація є властивістю матерії та разом з енергією, визначає параметри руху матеріального світу, проявляючись у його направленості та створенні упорядкованих форм існування матерії як результату інформаційної взаємодії. На інформації будуються всі взаємодії у природі та суспільстві [7, с. 66].

Зазначимо, що детальний огляд інформаційних концепцій не є завданням даної статті, але, розуміючи необхідність пошуку нових підходів до розуміння корпоративних фінансів у контексті сучасного інформаційного суспільства, автор глибоко дослідив існуючі концепції інформації і обґрунтовано зупинився саме на атрибутивній концепції.

Згідно з атрибутивною концепцією інформація є у всьому, що сприймається людиною або приладами. Зокрема, В.М. Глушков (1923–1982) вважав, що інформацію несуть у собі не тільки наповнені буквами сторінки книг чи людська

³ Тема інформаційної функції корпоративних фінансів коротко розглядалась у роботі Рязанової Н.С. Теоретичні аспекти корпоративних фінансів: нові підходи. ж. «Ринок цінних паперів України», 2012, №9.

⁴ Засновник кібернетики – американець Норберт Вінер (Norbert Wiener, 1894–1964), відомий математик, філософ та автор теорії штучного інтелекту, розглядаючи кібернетику як один з основних розділів теорії інформації, вважав інформацію спільною рисою всіх видів управління. Нині кібернетика є наукою про загальні закони одержання, збереження, передачі й перетворення інформації у складних системах управління.

мова, а й сонячне світло, складки хребта гір, шум водоспаду, шелест листя [1, с. 28–35; 10].

Спираючись на атрибутивну концепцію та усвідомлюючи сутність корпоративних фінансів, можна стверджувати, що інформація є атрибутом (властивістю) економічних відносин корпорації у ході формування, розподілу та використання її фінансових ресурсів. Саме інформація формує уявлення про фінансові відносини, їхню природу, структуру, упорядкованість та розмаїтість. Завдяки інформації, яку несуть у собі економічні відносини корпорації, суспільству відомо, зокрема: коли, за яких обставин, якого обсягу та між ким виникають потоки фінансових ресурсів корпорації.

Згідно з атрибутивною концепцією в оточуючому світі незалежно від волі та свідомості людини, об'єктивно існує первинна інформація. Сприймаючись людиною, технічними засобами та будь-якою живою істотою на Землі, що здатна бачити та декодувати цю інформацію, вона представляється у вигляді вторинної інформації. Первинну інформацію неможливо виміряти, всі вимірювання та розрахунки здійснюються над вторинною інформацією, дії над якою зовсім не означають, що вимірюється первинна інформація. Між первинною та вторинною інформацією існують наступні залежності: з одного боку, вторинна інформація, характеризуючи властивості первинної, її структуру та форму, залежить від неї; разом із тим, маючи властивість без втрати змісту багаторазово перекодовуватись, переноситись на інші носії та розмножуватись, вторинна інформація не залежить від первинної; і нарешті, поява нової первинної інформації відбувається під впливом вторинної та іншої первинної інформації, і у цьому плані вторинна та первинна інформації – взаємозалежні [7, с. 62–64].

Базуючись на цих положеннях атрибутивної концепції фінансів та розуміючи природу корпоративних фінансів, автор вважає, що інформація корпоративних фінансів також поділяється на первинну та вторинну. Первинна інформація, як невід'ємна складова фінансових відносин корпорації, сприймається та фіксується людиною і технічними засобами, у результаті чого формується вторинна інформація, яка представлена у різноманітних облікових документах та фінансових звітах, аналітичних матеріалах. Усі вимірювання та розрахунки по корпоративних фінансах здійснюються саме над вторинною інформацією, яка, характеризуючи властивості первинної, залежить від неї.

У корпоративних фінансах усі залежності між первинною інформацією, носіями якої є фінансові відносини корпорації, та вторинною інформацією, що є результатом фіксації первинної інформації на різноманітних носіях (людська пам'ять, паперові носії, пам'ять комп'ютера), аналогічні тим, що сформульовані атрибутивною концепцією інформації. Полягають вони у такому:

– по-перше, вторинна інформація про корпоративні фінанси характеризує властивості їх первинної інформації та залежить від неї;

– по-друге, вторинна інформація про корпоративні фінанси здатна без втрати змісту багаторазово переноситись на інші носії та розмножуватись, а тому вона певною мірою не залежить від первинної;

– по-третє, поява нової первинної інформації у фінансових відносинах корпорацій відбувається під впливом як вторинної інформації, так і іншої первинної інформації корпоративних фінансів. У цьому випадку вторинна та первинна інформація корпоративних фінансів взаємозалежні.

Усі економічні відносини, що належать до кола корпоративних фінансів, всі операції з фінансовими ресурсами об'єктивно несуть в собі інформацію, яка впливає на появу нових економічних відносин та інформації, що в них закладена. Наприклад, такі фінансові відносини корпорації, як: залучення ресурсів шляхом емісії пайових та боргових цінних паперів, запозичення коштів на ринку банківських кредитів, нарахування та сплата дивідендів, інвестування ресурсів, несучи у собі певну інформацію, генерують нові фінансові відносини, а отже і нову інформацію, що несуть ці відносини.

Розглядаючи поняття первинної та вторинної інформації у контексті корпоративних фінансів, автори вважають, що формування вторинної інформації по корпоративних фінансах залежить від рівня економічного розвитку суспільства, обізнаності та підготовленості користувачів, від їхньої свідомості та мети, а також від розвитку технічного забезпечення. Доказів тому, що вторинна інформація по корпоративних фінансах (тобто та, якою користується суспільство) не тотожна первинній, є безліч. Одним з яскравих прикладів може слугувати фінансова звітність корпорацій, яка не лише за формою, але за змістом періодично змінювалась і, на думку авторів, буде і далі удосконалюватись. Адже незважаючи на те, що на всіх етапах розвитку фінансові відносини корпорацій по суті є однаковими, охоплюючи економічні відносини корпорацій з іншими суб'єктами господарювання у процесі формування, розподілу та використанні їхніх фінансових ресурсів, облік фінансової інформації по корпоративних фінансах та звітність корпорацій – мінялись. Наприклад, звіт про грошові потоки (cash flow statement, відомий в нашій країні як звіт про рух грошових коштів) почав застосовуватись в країнах з розвинутою ринковою економікою лише 1950-х роках, а в Україні він з'явився тільки наприкінці 1990-х років. Тобто, незважаючи на те, що інформація про грошові потоки була складовою економічних відносин корпорацій завжди, лише в середині ХХ сторіччя суспільство усвідомило важливість оцінки фінансового стану підприємства саме на основі руху його грошових ресурсів і почало відповідним чином фіксувати та відображати у звітності таку інформацію. Прикладів існує безліч, і всі вони дозволяють стверджувати, що об'єктивно в економічних відносинах корпорацій присутня вся необхідна інформація (вона є первинною), але в силу вже згадуваних нами вище обставин та інформація, що фіксується і далі використовується користувачами (вторинна інформація), характеризуючи первинну інформацію, наближається до неї, але не тотожна їй.

Повніша вторинна інформація дає більші вигоди користувачам та дозволяє їм приймати обґрунтовані ефективні економічні рішення. Але проблема полягає у тому, що вторинна інформація, яка є результатом сприйняття, усвідомлення та фіксації людиною і приладами первинної інформації, не тождна останній. Розбіжність між ними є основою ризиків. Завдання полягає у пошуку шляхів максимально повного досягнення змісту фінансових відносин корпорацій та адекватного формування вторинної інформації.

Суспільно-економічний розвиток супроводжується підвищенням підготовки та обізнаності користувачів інформації, удосконаленням інформаційних технологій, в результаті чого розбіжності між первинною та вторинною інформацією зменшуються. Вважаємо, що еволюція суспільства об'єктивно супроводжується процесом наближення вторинної інформації, зокрема, вторинної інформації про корпоративні фінанси, до її першоджерела, тобто до первинної інформації, носіями якої є у нашому випадку економічні відносини корпорацій. Цей процес є логічним, причинно-наслідковим, тобто закономірним і умовно може бути означений, як «закон інформаційного наближення».

Наприкінці 1940-х років американський математик Клод Шеннон (Claude Elwood Shannon, 1916–2001) у роботі «Математична теорія зв'язку» (A Mathematical Theory of Communication) ввів поняття «інформаційної ентропії», що означає мінімум інформації, необхідної для ліквідації невизначеності (непередбачуваності) [31, с. 379–423, 623–656]. Базуючись на тому, функцією інформації нині вважається усунення невизначеності, тобто ентропії. Підтвердженням правильності такого підходу слугує принцип конкуренції, що панує у ринковій економіці, згідно якого виграє той, хто першим отримує необхідну інформацію. Користувачам інформації про корпоративні фінанси, серед яких – власники та кредитори, клієнти та постачальники, менеджери та рядові працівники, держава та громадськість, інформація необхідна для прийняття ефективних рішень, і вони прагнуть першими і якнайшвидше добути необхідні їм дані, тобто інформацію, яка дозволить їм зменшити невизначеність (інформаційну ентропію) тих, чи інших економічних відносин корпорацій. Можна стверджувати, що соціально-економічне призначення (завдання) інформаційної функції корпоративних фінансів полягає у зменшенні (усуненні) їх невизначеності. Реалізується це шляхом надання інформації про корпоративні фінанси її користувачам. Належна інформація є запорукою стійкості ринкової економіки в цілому та корпоративних фінансів, зокрема.

Отже, можемо констатувати, що у сучасній ринковій економіці корпоративні фінанси як система економічних відносин корпорації з іншими суб'єктами господарювання покликані виконувати наступні три функції: формувати фінансові ресурси корпорації; розподіляти та використовувати ці фінансові ресурси; інформувати суб'єктів господарювання про рух фінансових ресурсів корпорації, зменшуючи невизначе-

ність щодо руху таких ресурсів. Сетбо сутність інформаційної функції у тому, що економічні відносини корпорації, несучи у собі інформацію про рух фінансових ресурсів корпорації, дають можливість користувачам мати данні щодо корпоративних фінансів та зменшувати їхню невизначеність (ентропію). Інформаційна функція є об'єктивною властивістю фінансових відносин будь-якої корпорації. Вона полягає у тому, що ці відносини несуть у собі інформацію про формування, розподіл та використання фінансових ресурсів корпорації, про їхні обсяги, структуру, вартість та напрями руху, а також інші характеристики фінансових відносин.

Реалізується інформаційна функція корпоративних фінансів у ході реєстрації, накопичення, обробки, підготовки інформації користувачам та наступних їхніх дій з одержаною інформацією. Завдяки унікальній особливості фінансових відносин корпорацій представляється у вартісному вимірі, тобто у грошовому еквіваленті, інформація, що міститься в корпоративних фінансах може не тільки багаторазово переноситись на інші носії, обробляється та піддається математичній обробці, зберігаючи при цьому свою інформативність, але вона може також порівнюватись у просторі та часі. Саме на основі такої унікальної властивості корпоративних фінансів будується аналіз, контроль, планування та прогнозування економічних відносин корпорації.

Наявність належної фінансово-економічної інформації та її ефективний обмін є необхідною передумовою стійкого (sustainable) розвитку корпорації. Лише зменшуючи невизначеність економічних відносин корпорації можна мінімізувати або навіть повністю виключаючи ризики в її діяльності. Крім того, забезпечуючи необхідний рівень поінформованості серед зацікавлених у корпоративних фінансах осіб, корпорація може досягати зростання ринкової вартості своїх активів, що фактично є її основною метою. Оскільки отримувати суспільством блага (товари та послуги нині здебільшого розглядаються з позицій наявності в них інформаційної цінності, то якісна та вчасна інформація про корпоративні фінанси цінується ринком і є чинником створення додаткової вартості. Користь від правильно налагодженого інформаційного обміну значно перевищує обсяг ресурсів, витрачених на його організацію. Викривлення або блокування інформаційних потоків відразу проявляється у падінні ефективності діяльності корпорації. Саме тому характерною рисою сучасного процвітаючого бізнесу є його інформаційне збагачення, суть якого у тому, що виграє той з них, що має ефективнішу систему інформаційного обміну [11, с. 320–330].

Висновки

Підсумовуючи вищевикладене, можна зазначити:

– перш за все, слід констатувати, що на сучасному етапі розвитку корпорації, сформувавши розгалужену систему фінансових відносин з іншими суб'єктами господарювання, стали важливою складовою сучасної ринкової економіки та знаходяться у фарватері розвитку інформаційного (постін-

дустріального) суспільства. Характерними рисами такого суспільства є не тільки стрімке зростання обсягів інформації, але й якісні зміни, що представлені посиленням ролі інформації у виробництві продукції та послуг, їхньому розподілі, обміні та споживанні. Відбуваються зміни у суспільно-економічних відносинах – першочергову роль в них починає відігравати інформаційний обмін, а інформація стає ресурсом управління та розвитку, вона відчутно впливає на формування вартості та ринкових цін інших товарів і послуг. Пріоритет починає віддаватись галузям, пов'язаним з використанням інформації та послугам з передачі інформації;

– по-друге, становлення базисних відносин сучасного інформаційного суспільства супроводжується змінами в його політичній надбудові, що проявляється у розвитку як державної інформаційної політики, інформаційного права та законодавства, так і фінансової політики корпорацій. Прикладами останнього є розвиток політики корпоративного управління, в якій інформаційним аспектам приділена першочергова роль;

– по-третє, серед чинників, які сприяли розгортанню та поглибленню наслідків фінансово-економічних криз останніх десятиріч, вагому роль відіграє інформаційна складова. Точніше, недостатнє усвідомлення людством інформаційного потенціалу фінансових відносин, що, значною мірою, стає причиною втрачених можливостей ефективного господарювання, посилює ризики фінансового ринку та корпоративних фінансів, а також загрожує обернутись тривалими та економічно болісними для суспільства процесами виходу з теперішньої фінансово-економічної кризи;

– по-четверте, постановка питання про інформаційну функцію корпоративних фінансів здійснюється вперше, оскільки в економічній науці під таким кутом зору фінансові відносини корпорацій поки не розглядались. Спираючись на атрибутивну концепцію інформації та усвідомлюючи сутність корпоративних фінансів, автори дійшли до думки, що інформація є атрибутом (властивістю) економічні відносини корпорації з іншими суб'єктами господарювання у ході формування, розподілу та використання її фінансових ресурсів. Саме інформація формує уявлення про фінансові відносини, їхню природу, структуру, упорядкованість та розмаїтість. Завдяки інформації, яку несуть у собі економічні відносини корпорації, суспільству відомо, зокрема: коли, за яких обставин, якого обсягу та між ким виникають потоки фінансових ресурсів корпорації;

– по-п'яте, згідно з атрибутивною концепцією в оточуючому світі незалежно від волі та свідомості людини, об'єктивно існує первинна інформація. Сприймаючись людиною, технічними засобами та будь-якою живою істотою на Землі, що здатна бачити та декодувати цю інформацію, вона представляється у вигляді вторинної інформації. Первинну інформацію неможливо виміряти, всі вимірювання та розрахунки здійснюються над вторинною інформацією, дії над якою зовсім не означають, що вимірюється первинна інформація.

Інформація корпоративних фінансів також поділяється на первинну та вторинну. Первинна інформація, будучи не-

від'ємною складовою фінансових відносин корпорації, сприймається та фіксується людиною і технічними засобами, у результаті чого формується вторинна інформація, яка представлена в облікових документах бухгалтерського обліку та різноманітної фінансової звітності. Всі вимірювання та розрахунки по корпоративних фінансах здійснюються саме за даними вторинної інформації, яка, характеризуючи властивості первинної, залежить від неї;

– по-шосте, між первинною інформацією, що об'єктивно несуть у собі економічні відносини корпорацій, та їх вторинною інформацією, що є результатом фіксації первинної інформації на різноманітних носіях (людська пам'ять, паперові носії, пам'ять комп'ютера), існують певні залежності: (а) вторинна інформація про корпоративні фінанси характеризує властивості їх первинної інформації та залежить від неї; (б) вторинна інформація по корпоративних фінансах здатна багаторазово переноситись на інші носії та розмножуватись, не втрачаючи при цьому свого змісту, і через це вона певною мірою не залежить від первинної; (в) нова первинна інформація корпоративних фінансів (нові фінансові відносини корпорацій) з'являється під впливом як вторинної інформації, так і іншої первинної інформації корпоративних фінансів, і у цьому сенсі між вторинною та первинною інформацією корпоративних фінансів існує взаємозалежність.

Усі економічні відносини, що належать до кола корпоративних фінансів, всі операції з фінансовими ресурсами об'єктивно несуть в собі інформацію, яка впливає на появу нових економічних відносин та інформації, що в них закладена;

– по-сьоме, формування вторинної інформації по корпоративних фінансах залежить від рівня економічного розвитку суспільства, обізнаності та підготовленості користувачів, від їхньої свідомості та мети, а також від розвитку технічного забезпечення. Отже, незважаючи на те, що вторинна інформація корпоративних фінансів, характеризує їхню первинну інформацію, такі інформації не є тотожними. Об'єктивно в економічних відносинах корпорацій присутня вся необхідна інформація (вона є первинною), але, в силу зазначених вище обставин, та інформація, що фіксується і далі використовується користувачами (вторинна інформація), характеризуючи первинну інформацію, наближається до неї, але не тотожна їй.

На основі повнішої вторинної інформації (належної інформації) користувачі можуть приймати ефективні рішення, одержувати очікувані вигоди. Але проблема полягає в тому, що розбіжності між вторинною та первинною інформацією корпоративних фінансів зумовлюють формування економічних та фінансових ризиків. Завдання полягає у пошуку шляхів максимально повного досягнення змісту фінансових відносин корпорацій та адекватного формування вторинної інформації.

Розвиток суспільства неминує супроводжуватись підвищенням підготовки та обізнаності користувачів інформації корпоративних фінансів, зростанням їх свідомості, а також удосконаленням інформаційних технологій. Як наслідок того – має зменшуватися розбіжність між вторинною та первинною

інформацією корпоративних фінансів, тобто формуватись повна належна вторинної інформації у процесі її реєстрації, обробки, накопичення та підготовки користувачам звітних та аналітичних даних. Отже, еволюція суспільства та розвиток корпоративних фінансів об'єктивно супроводжуються процесом наближення вторинної інформації до її першоджерела, тобто до первинної інформації, носіями даному випадку є економічні відносини корпорації. Цей процес є логічним, причинно-наслідковим, тобто закономірним, і його можна умовно назвати «законом інформаційного наближення»;

– по-восьме, соціально-економічне призначення (завдання) інформаційної функції корпоративних фінансів полягає у зменшенні (усуненні) їх невизначеності. Реалізується така функція у ході формування та надання інформації про корпоративні фінанси її користувачам, серед яких – власники та кредитори, клієнти та постачальники, менеджери та рядові працівники, держава та громадськість;

– по-дев'яте, у сучасній ринковій економіці соціально-економічним призначенням корпоративних фінансів є наступне: формування фінансових ресурсів корпорації; розподіл та використання цих ресурсів; інформування суб'єктів господарювання про рух фінансових ресурсів корпорацій. При цьому сутність інформаційної функції полягає у тому, що, економічні відносини будь-якої корпорації, маючи у собі інформацію про рух її фінансових ресурсів у просторі та часі, дають можливість її користувачам зменшити невизначеність корпоративних фінансів;

– по-десяте, інформаційна функція корпоративних фінансів реалізується у ході реєстрації, накопичення, обробки, підготовки інформації користувачам та наступних їхніх дій з такою інформацією. Унікальна властивість фінансових відносин корпорацій представляється у вартісному вимірі (грошовому еквіваленті) дозволяє порівнювати фінансову інформацію у просторі та часі, а отже слугувати основою аналізу, контролю, планування та прогнозування економічних відносин корпорації.

І нарешті, належна фінансово-економічна інформація та її ефективний обмін формують основи стійкого розвитку корпорації, оскільки (а) зменшують невизначеність, а отже й ризики, та (б) формують необхідне сприйняття діяльності корпорації з боку ринку, сприяючи підвищенню ринкової вартості її активів. Якісна та вчасна інформація про корпоративні фінанси цінується ринком і є чинником створення додаткової вартості.

Список використаних джерел

1. Антонюк А.О. Теоретичні основи моделювання та аналізу систем захисту інформації: монографія / А.О. Антонюк, В.В. Жора; Держ. податк. адмін. України, Нац. ун-т держ. податк. служби України. – Ірпінь: НУДПС України, 2010. – 309 с.
2. Брейли Р., Майерс С. Принципы корпоративных финансов: Пер. с англ. – М.: ЗАО «Олимп – Бизнес», 1997. – 1120 с.
3. Бригхэм Юджин Ф. Финансовый менеджмент / Юджин Ф. Бригхэм, Майкл С. Эрхардт; [пер. с англ. Е. Бугаевой, А. Колос; под ред. Е.А. Дорофеева]. – 10-е изд. – СПб.: Питер, 2009. – 960 с.

4. Варенко В.М. Референтна справа: навч. посібник / В.М. Варенко. – К.: Кондор, 2009. – 212 с.
5. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і гол. ред. В.Т.Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2002. – 1440 с.
6. Глобальные трансформации и стратегии развития / Ин-т мировой экономики и междунар. отношений НАНУ. – К.: Ориант, 2000. – 424 с.
7. Демин А.И. Информационная теория экономики: Макромодель / А.И. Демин. – М.: Палев, 1996. – 347 с.
8. Дідковська Л.Г. Менеджмент: навч. посібник / Л.Г. Дідковська, П.Л. Гордієнко. – К.: Алерта: КНТ, 2007. – 516 с.
9. Закон України «Про інформацію» від 02.10.92 №2657-ХІ.
10. Капитонова Ю.В., Летичевский А.А. Парадигмы и идеи академика В.М. Глушкова. – К.: Наукова думка, 2003. – 456 с.
11. Карминский А.М. Информатизация бизнеса / А.М. Карминский, П.В. Нестеров. – М.: Финансы и статистика, 1997. – 415 с.
12. Копылов В.А. Информационное право: учебник / В.А. Копылов. – 2-е изд., перераб и доп. – М.: Юристъ, 2002. – 512 с.
13. Лешкевич Т.Г. Философия. Вводный курс / Т.Г. Лешкевич. – 2-е изд., доп. – М.: Контур, 1998. – 464 с.
14. Марущак А.І. Інформаційне право: Доступ до інформації: навч. посібник / А.І. Марущак; М-во освіти і науки України. – К.: КНТ, 2007. – 532 с.
15. Могилев А.В. Информатика: Учеб.пособие для вузов / А.В. Могилев; А.В. Могилев, Н.И. Пак, Е.К. Хённер. – М.: Академия, 1999. – 816 с.
16. Основи інформаційних систем: Навч. посібник / В.Ф. Ситник, Т.А. Писаревська, Н.В. Єрьоміна та ін. – 2-е вид., переробл. і допов. – К.: КНЕУ, 2001. – 420 с.
17. Робертсон Д.С. Информационная революция // Информационная революция: наука, экономика, технология: Реферативный сб. / ИНИОН РАН. М., 1993. – С. 17–26.
18. Рязанова Н.С. Теоретичні аспекти корпоративних фінансів: нові підходи. ж. «Ринок цінних паперів України», 2012, №9.
19. Сакайя Т. Стоимость, создаваемая знанием, или История будущего // Новая постиндустриальная волна на Западе. Антология / Под ред. В.Л. Инноземцева. – М.: 1999. – 468 с.
20. Скаленко О.К. Системно-інформаційний вимір глобалізаційних процесів у сучасній економічній теорії / О.К. Скаленко. – Еволюція економічного розвитку та економічних теорій (проблеми дослідження та викладання): матеріали міжнар. наук.-метод. конф. 26–27 квітня 2000 р. – К.: КНЕУ, 2000. – 304 с.
21. Советский энциклопедический словарь / Гл. ред. А.М. Прохоров. – 4-е изд. – М.: Сов. Энциклопедия, 1989. – 1632 с.
22. Сутормина В.Н. Финансы зарубежных корпораций: підручник. – К.: КНЕУ, 2004. – 566 с.
23. Тарасевич Л.С., Гребенников П.И., Леусский А.И. Теория корпоративных финансов: учебник. – М.: Высшее образование, 2007. – 237 с.
24. Теорія фінансів: підручник / С.В. Бойко, Л.П. Гацька, В.В. Гошовська [та ін.]; під заг. ред. В.М. Федосова, С.І. Юрія. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 574 с.
25. Философский энциклопедический словарь / Гл. редакция: Л.Ф. Ильичев, П.Н. Федосеев, С.М. Ковалев, В.Г. Панов – М.: Сов. Энциклопедия, 1983. – 840 с.

26. Шиян А.А. Економічна кібернетика: вступ до моделювання соціальних і економічних систем: навч. посібник / А.А. Шиян. – Львів: Магнолія – 2006, 2007. – 228 с.

27. Шуман А.Н. Философская логика: Истоки и эволюция / А.Н. Шуман. – Минск: Экономпресс, 2001. – 363 с.

28. Яковенко Л.І. Інформація в економічному розвитку. – Еволюція економічного розвитку та економічних теорій (проблеми дослідження та викладання): матеріали міжнар. наук.-метод. конф.

26–27 квітня 2000 р. – К.: КНЕУ, 2000. – 304 с.

29. IDC IVIEW. The Digital Universe in 2020: Big Data, Bigger Digital Shadows, and Biggest growth in the Far East. December 2012. By John Gantz and David Reisel. – 16 p.

30. Oxford Dictionaries. <http://oxforddictionaries.com/definition/english/information>

31. Shannon C.E. A Mathematical Theory of Communication // Bell System Technical Journal. – 1948. – Т. 27.

Г.Л. МОНАСТИРСЬКИЙ,

д.е.н., доцент, професор, Тернопільський національний економічний університет

Інституційні бар'єри реалізації ієрархічного підходу до управління економічним розвитком муніципальних утворень

Проаналізовано організаційні, правові та фінансово-економічні причини, які блокують можливість реалізації ієрархічного підходу до управління економічним розвитком муніципальних утворень. Запропоновано шляхи формування інституційної бази імплементації сучасних технологій для підвищення ефективності управління економічним розвитком муніципальних утворень.

Ключові слова: муніципальне утворення, місцевий економічний розвиток, ієрархічний підхід до управління місцевим розвитком, бар'єри модернізації управління місцевим економічним розвитком, технології муніципального менеджменту.

Проанализированы организационные, правовые и экономические причины, которые блокируют возможность реализации иерархического подхода к управлению экономическим развитием муниципальных образований. Предложены пути формирования институциональной базы внедрения современных технологий для повышения эффективности управления экономическим развитием муниципальных образований.

Ключевые слова: муниципальное образование, местное экономическое развитие, иерархический подход к управлению местным развитием, барьеры модернизации управления местным экономическим развитием, технологии муниципального менеджмента.

Organizational, legal and economic reasons which block marketability hierarchical approach to the management economic development of municipal formations are analysed. The ways of forming of institutional base of introduction of modern technologies are offered for the increase of efficiency of management economic development of municipal formations.

Keywords: municipal formation, local economic development, hierarchical approach to the management local develop-

ment, barriers of modernization of management local economic development, technologies of municipal management.

Постановка проблеми. Ієрархічний підхід до управління розвитком територій передбачає використання синергії управлінських впливів з боку макроекономічних, регіональних та локальних інститутів для забезпечення ефективного територіального розвитку. В трансформаційних умовах його ефективна реалізація вимагає застосування модернізаційної парадигми.

Відповідно до модернізаційної теорії модернізація є процесом осучаснення певної системи з метою забезпечення її адекватності умовам зовнішнього середовища та синхронізації її розвитку та економічних, соціальних, науково-технологічних процесів, що відбуваються в людській цивілізації. Модернізація об'єктивно стосується всіх рівнів соціально-економічних систем, зокрема й муніципальних утворень, що є первинними адміністративно-територіальними одиницями кожної країни, насамперед рухомої складової забезпечення розвитку цих спільнот – управлінських технологій, яка характеризується консервативністю та інерційністю.

Постановка питання про необхідність модернізації технологій управління економічним розвитком муніципальних утворень визначається такими аргументами: невідповідністю технологій управління, які застосовуються, трансформації об'єкта управління – муніципального утворення, що визначає сутність і зміст управлінського процесу, зокрема формуванню місцевих ринкових економічних систем на основі поєднання різних форм власності; руйнуванням державного монополізму на надання житлово-комунальних послуг та становленням комунального сектору економіки; посиленням конкуренції між окремими муніципальними утвореннями на національному та регіональному ринках за